

AKORDEON

Aerofony

50

1. Powstał jako wynalazek Friedricha Buschmanna w 1822 r.
2. Niektóre akordeony posiadają registry (przyciski do zmiany barwy dźwięku), które włącza się brodą.
3. Marcin Wyrostek (muzyk, zwycięzca „Mam talent”).
4. Nazwa jest związana z możliwością grania akordów (fr. *accordéon*).
5. N. Rimski-Korsakov – *Lot trzmiela*.

AULOS

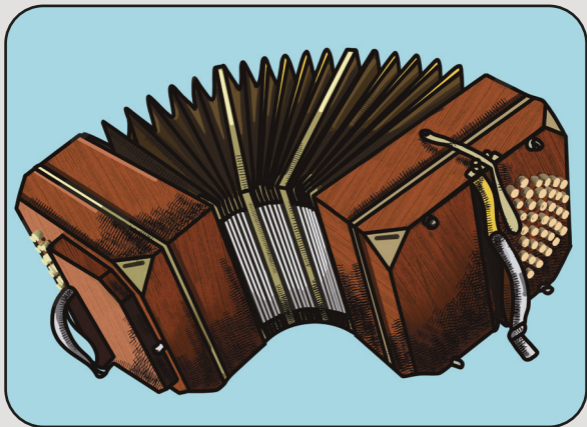
Aerofony

51

1. Najstarsze przedstawienie instrumentu widnieje na sarkofagu z XIV w. p.n.e.
2. Grecki filozof Sokrates uważał, że w idealnym państwie gra na aulosie powinna być zakazana.
3. Marsjasz (mitologiczny satyr, mistrz gry na aulosie).
4. Ze stgr. *aulós* (piszczalka).
5. Improwizacja na aulosie.

BANDONEON

Aerofony

52

1. Został skonstruowany w połowie XIX w. w Niemczech i zdobył ogromną popularność w Argentynie.
2. Tylko w 1930 r. z Niemiec do Argentyny przewieziono aż 25 000 bandoneonów!
3. Astor Piazzola – kompozytor argentyński.
4. Od nazwiska konstruktora – Heinricha Banda.
5. A. Piazzola – *Libertango*.

CHALUMEAU

Aerofony

53

1. Ten przodek klarnetu zyskał największą popularność w XVII i XVIII w., po 1800 r. wyszedł z użycia.
2. Do naszych czasów zachowało się tylko 10 historycznych egzemplarzy instrumentu.
3. Christoph Graupner (kompozytor epoki baroku).
4. Z fr. *chalumeau* (piszczalka, fujarka).
5. F. A. Hoffmeister – *Andante z Koncertu na chalumeau i smyczki F-dur*.

CYNK

Aerofony

54

1. Krótki róg zwierzęcy z otworami bocznymi był znany już w Persji ok. 700 r. n.e. Do Europy cynk przybył w X w. Był popularny w renesansie i baroku.
2. Francuski uczony Marin Mersenne pisał o dźwięku cynku, że jest „jak promień słońca, przebijający cienie”.
3. Marcin Gremboszewski (kapelmistrz królewski).
4. Z niem. *Zink*.
5. Castello – *Sonata Seconda*.

FAGOT

Aerofony

55

1. Najwcześniejsze informacje o nim pochodzą z angielskiego inwentarza z 1574 r.
2. Drewno na fagot musi „leżakować” od 10 do nawet 150 lat!
3. Zsófia Stefán (węgierska wirtuozka), Dag Jensen (norweski wirtuoz).
4. Z wł. *fagotto* (wiązka chrustu) oraz *contra*, w znaczeniu najniższego głosu.
5. E. Grieg – *I Suita z Peer Gynt* – *W Grocie Króla Gór*.

FISHARMONIA

Aerofony

56

1. Zbudowano ją w poł. XIX w. jako jeden z wielu modnych wówczas instrumentów ze stroikami przelotowymi.
2. Francuscy lekarze używali brzmienia fisharmonii do leczenia zaburzeń nerwowych.
3. Jan van Mol (muzyk).
4. Z gr. *phýsa* (miech), *harmonía* (zgodność dźwięków).
5. J. Verdin – *Intarsien* op. 76

FLAŻOLET

Aerofony

57

1. Francuską odmianę zbudował w 1581 r. szlachcic de Juvigny w Paryżu, a w 1803 William Bainbridge stworzył wersję angielską.
2. „Flażolet” to również technika gry na instrumentach strunowych, wydobywająca delikatne tony składowe.
3. Thomas Greeting (autor słynnego podręcznika z 1668 r.).
4. Z fr. *flageolet* (średniowieczna nazwa piszczałek).
5. N. Bousquet – *Récréation* Nr.1

FLET PICCOLO

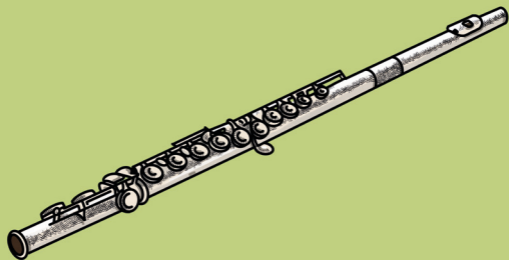
Aerofony

58

1. Pierwsze zastosowanie znalazł w muzyce operowej Jeana Philippe'a Rameau (1735 r.).
2. Należy do najmniejszych instrumentów w orkiestrze symfonicznej – mieści się w futerale wielkości piórnika.
3. Hanna Turonek, Gudrun Hinze (flecistki).
4. Z wł. *flauto piccolo* (mały flet).
5. W. Lutosławski – *Fujarka z Małej Suity*.

FLET POPRZECZNY

Aerofony

59

1. To jeden z najstarszych instrumentów, znany od ok. 3000 lat.
2. Flety wykonuje się z drewna, srebra, złota, platyny, a nawet z kryształu.
3. James Galway (współczesny flecista).
4. Z łacińskiego *flatus* (podmuch, powiew).
5. J. S. Bach – *Badinerie* z *Suity h-moll*.

FLET PROSTY

Aerofony

60

1. Jest jednym z najstarszych instrumentów. Pierwszy raz pojawia się na francuskiej miniaturze z XI w.
2. Żeby uzyskać niektóre wysokie dźwięki, trzeba zakryć wylot fletu prostego kolaniem.
3. Michela Petri (duńska flecistka).
4. Z łac. *flatus* (podmuch, powiew).
5. J. van Eyck – *Lavolette*.

FLET TRAVERSO

Aerofony

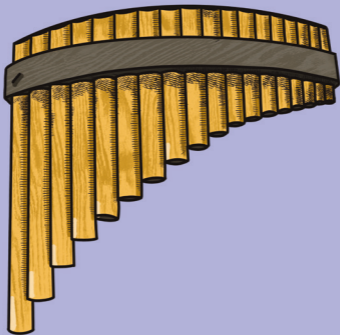
61

1. Szczyt popularności osiągnął w baroku i wczesnym klasycyzmie (XVIII w.).
2. Miłośnikiem i wirtuozem tego instrumentu był król pruski Fryderyk II Wielki.
3. Johann Joachim Quantz (flecista i kompozytor).
4. Z wł. *flauto traverso* (flet w poprzek).
5. G. Ph. Telemann – *Fantazja nr 9 na flet solo*.

FLETNIA PANA

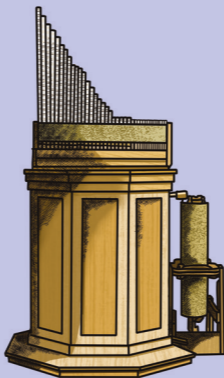
Aerofony

62

1. Poszczególne jej odmiany obecne są w wielu rejonach świata.
2. Wg greckiego mitu instrument zbudował bożek Pan, którego ukochana (Syrinx) zamieniła się w trzcinę.
3. Liselotte Rokyta (fletnistka).
4. Od imienia mitologicznego bożka Pana, syringa z gr. *Syrinx*.
5. B. Bartók – *Taniec rumuński* nr 4.

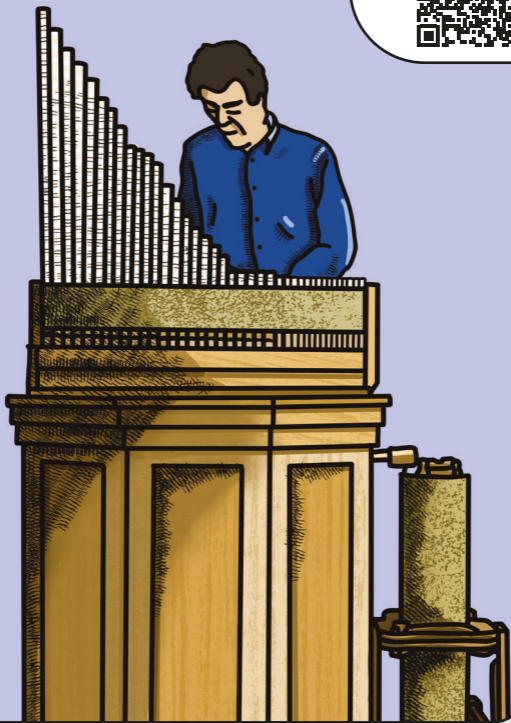
HYDRAULIS

Aerofony

63

1. Skonstruował go grecki matematyk w III w. p.n.e.
2. Ze względu na przenikliwy dźwięk, hydraulis zyskał ogromną popularność w rzymskich cyrkach.
3. Ktesibios (konstruktor).
4. Ze stgr. *hydōr* (woda).

KLARNET BASOWY

Aerofony

65

1. Pierwszy taki instrument zbudował w 1772 r. Gilles Lot (Francja).
2. Metalowa rurka, w której umieszcza się ustnik, ze względu na kształt nazywana jest fajką.
3. Tara Bouman (klarncistka).
4. Z wł. *clarinetto* (mała trąbka clarino) oraz *basso* (najniższy głos męski).
5. G. Green – *Koncert na klarnet basowy i orkiestrę smyczkową*.

KLARNET

Aerofony

64

1. Powstał na początku XVIII w. poprzez udoskonalenie prostego instrumentu zwanego *chalumeau*.
2. Klarnet jest popularnym instrumentem jazzowym i klezmerskim.
3. Sharon Kam (klarncistka), Carl Maria von Weber (kompozytor).
4. Z wł. *clarinetto* (mała trąbka clarino) – ze względu na podobieństwo brzmienia.
5. G. Gershwin – solo klarnetu z *Błękitnej rapsodii*.

KONTRAFAGOT

Aerofony

66

1. Pierwszy taki instrument zbudował w 1618 r. muzyk dworu królewskiego w Berlinie, Hans Schreiber.
2. Wynaleziony w 1856 r. blaszany odpowiednik kontrafagotu to sarusofon kontrabasowy.
3. Václav Vonášek (kontrafagocista).
4. Z wł. *fagotto* (wiązka chrustu) oraz *contra*, w znaczeniu najniższego głosu.
5. E. Schulhoff – *Bassnachtigall* cz.II *Perpetuum mobile*.

KORNET

Aerofony

67

1. Powstał ok. 1825 r. przez dodanie wentyli do rogu pocztowego.
2. Łatwo pomylić go z trąbką, należy jednak do rodziny rogów.
3. Buddy Bolden (muzyk jazzowy).
4. Z łac. *cornu* (róg).
5. C. Franck – *Panis angelicus*.

MELODYKA

Aerofony

68

1. Po raz pierwszy użyta w latach 60. XX w. przez amerykańskiego kompozytora Steve'a Reicha w utworze *Melodica* (1966).
2. Jest świetnym instrumentem na początek nauki muzyki, zwłaszcza dla dzieci.
3. Melodica Men (duet z kanału na YouTube).
4. Z ang. *melodica*.
5. S. Ehteshami – *Raze bagh*.

OBÓJ MIŁOSNY

Aerofony

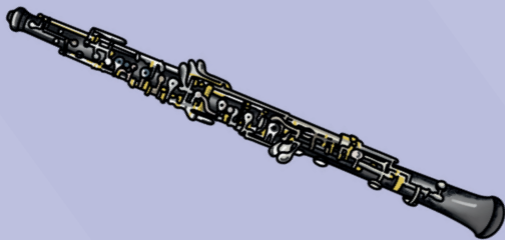
70

1. Skonstruowany na początku XVIII wieku w Niemczech; zyskał dużą popularność w baroku.
2. Kompozytor Richard Strauss użył na początku XX w. brzmienia oboju miłosnego w swojej *Symfonii domowej*, ilustrując postać dziecka.
3. Georg Philipp Telemann (kompozytor).
4. Z wł. *oboe d'amore* (obój miłosny).
5. J. S. Bach – *Koncert na obój miłosny A-dur*.

OBÓJ

Aerofony

69

1. Powstał we Francji w XVII wieku w oparciu o popularną w średniowieczu szalającą.
2. Dobry stroik to skarb – oboiści wykonują je własnoręcznie.
3. Heinz Holliger (oboista i kompozytor).
4. Z francuskiego *hautbois* (wysokie drzewo – ponieważ trzcinkę do produkcji stroika uzyskiwało się z najwyższych i najcieńszych gałązek).
5. E.Morricone – *Obój Gabriela* z filmu *Misja*.

OBÓJ MYŚLIWSKI

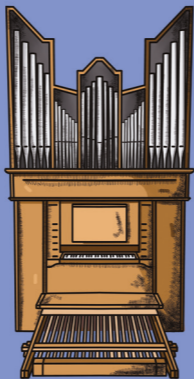
Aerofony

71

1. Został wynaleziony w Niemczech w pierwszej poł. XVIII w. Używany był tylko w późnym baroku.
2. Produkowano go, nacinając drewnianą rurkę z jednej strony i wyginając ją nad parą, aby uzyskać łukowaty kształt.
3. Jan Sebastian Bach (kompozytor).
4. Polska nazwa jest dosłownym tłumaczeniem włoskiego określenia *oboe da caccia*.
5. J. S. Bach – Aria z *Kantaty* BWV 167.

ORGANY

Aerofony

72

1. Znane już od III w. p.n.e., do muzyki kościelnej zostały wprowadzone w połowie VII w.
2. Największe organy znajdują się w Atlantic City Convention Hall w New Jersey (USA). Najmniejsze piszczałki mają 2,5 cm, największa ma około 10 metrów!
3. Jan Sebastian Bach (kompozytor i organista).
4. Z gr. *organon* (instrument, przyrząd, narzędzie).
5. J. S. Bach – *Toccatą i fugą d-moll*.

POMORT

Aerofony

73

1. Do Europy przybył prawdopodobnie z Azji, był popularny w średniowieczu, renesansie i baroku.
2. Pomort kontrabasowy miał długość 2,5 m i nie był w żaden sposób zagięty – musiał być bardzo niewygodny w użytkowaniu.
3. Hildegard Wippermann (instrumentalistka).
4. Z niem. *Pommern*.
5. Capella de la Torre – prezentacja pomortu altowego.

PORTATYW

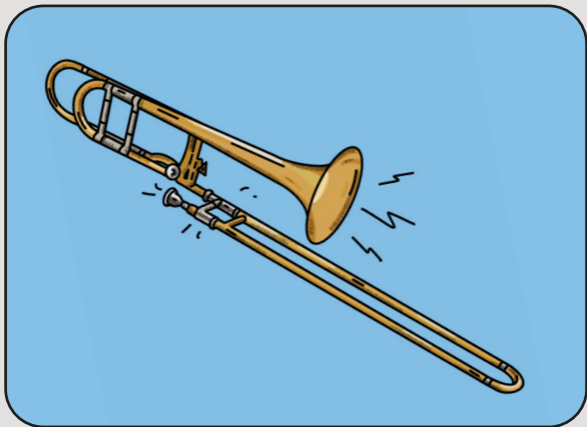
Aerofony

74

1. Używany w średniowieczu, od XII do XV w.
2. Zawieszano go na pasku na szyi lub trzymano na kolanie.
3. Francesco Landini, Guillermo Pérez.
4. Z łac. *portare* (nieść).
5. V. da Rimini – *Madrygał*.

PUZON

Aerofony

75

1. Wywodzi się od większej trąbki. Pierwszy zachowany egzemplarz pochodzi z 1551 r.
2. Można na nim grać techniką glissando - „ślizgania się” z jednego dźwięku na drugi.
3. Christhard Gössling (solista Filharmonii Berlińskiej).
4. Z niem. *Posaune*, ze staroniemieckiego *busîne*, *busûne* (duża trąbka).
5. W. A. Mozart – *Tuba mirum* z *Requiem*.

REGAŁ

Aerofony

76

1. Powstał prawdopodobnie na początku XVI w., był szczególnie popularny w renesansie.
2. Regał książkowy miał miechy w kształcie książek – po złożeniu wyglądał jak duża biblia.
3. Maksymilian Świąch (współczesny budowniczy).
4. Z fr. *rigole* (koryto, rynna), z uwagi na kształt piszczałek.
5. J. Cabanilles – *Batalla Imperial*.

ROŻEK ANGIELSKI

Aerofony

77

1. Prawdopodobnie został skonstruowany na Śląsku przez wrocławską rodzinę Weigel ok. 1720 r.
2. Rożek angielski jest jak świnka morska wśród instrumentów – ani nie jest rogiem, ani nie pochodzi z Anglii.
3. Dominik Wollenweber (solista Filharmonii Berlińskiej).
4. Nazwa *engellisches Horn* nawiązywała do instrumentów anielskich przedstawianych w sztuce (niem. *Engel* - anioł).
5. A. Dvořák – solo rożka z drugiej części *Largo* z *Symfonii nr. 9 „Z nowego świata”*.

SAKSHORN

Aerofony

78

1. Liczną grupę tych instrumentów, powstałych w różnych krajach na potrzeby orkiestr dętych, ujednoczył w 1843 r. Adolphe Sax.
2. Sax zbudował ogromną liczbę instrumentów – w tym całe rodziny sakshornów, sakstrąbek i saksofonów.
3. Adolphe Sax (wynalazca).
4. Od nazwiska konstruktora oraz z niem. *Horn* (róg).
5. S.Mead – *Walking on Music*.

SAKSOFON ALTOWY

Aerofony

79

1. Wynałazł go belgijski konstruktor Adolphe Sax ok. 1840 roku.
2. Pomimo metalowego korpusu, saksofon jest uznany za instrument dęty drewniany z powodu drewnianego stroika.
3. John Coltrane (muzyk jazzowy).
4. Nazwa pochodzi od nazwiska wynalazcy oraz niskiego głosu żeńskiego.
5. M. Musorgsky – *Stary zamek z Obrazków z wystawy*.

SAKSOFON BARYTONOWY

Aerofony

80

1. Został skonstruowany mniej więcej w tym samym czasie, co saksofon altowy (ok. 1840 r.).
2. Ta odmiana saksofonu jest powszechna w jazzie, ale rzadko spotykana w muzyce klasycznej.
3. Serge Chaloff (jazzowy saksofonista barytonowy).
4. Nazwa pochodzi od nazwiska wynalazcy saksofonu – Adolphe'a Saxa oraz niskiego głosu męskiego.
5. Trylobity – *Musical Theatre Richard G. M.*

SAKSOFON SOPRANOWY

Aerofony

81

1. Powstał mniej więcej w tym samym czasie, co saksofon altowy (ok. 1840 r.).
2. Aulochrome to instrument składający się z dwóch połączonych ze sobą saksofonów sopranowych.
3. Maciej Sikała (saksofonista).
4. Nazwa pochodzi od nazwiska wynalazcy saksofonu – Adolphe'a Saxa oraz wysokiego głosu żeńskiego.
5. S. Rachmaninow – *Wokaliza*.

SAKSOFON TENOROWY

Aerofony

82

1. Został skonstruowany mniej więcej w tym samym czasie, co saksofon altowy (ok. 1840 r.).
2. Od momentu powstania był chętnie wykorzystywany w orkiestrach wojskowych.
3. Coleman Hawkins (jazzowy saksofonista tenorowy).
4. Nazwa pochodzi od nazwiska wynalazcy saksofonu – Adolphe'a Saxa oraz wysokiego głosu męskiego.
5. S. Getz – *Blue Serge*.

SERPENT

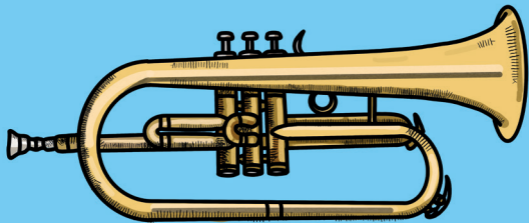
Aerofony

83

1. Powstał we Francji w XVI wieku jako najniższa odmiana cynku.
2. Gdyby nie zawinięty, węzowy kształt, grający nie mógłby dosięgnąć otworów palcowych.
3. Michel Godard (jazzowy tubista, grający również na serpencie).
4. Z łac. *serpens*, wł. *serpente* (wąż).
5. M. Godard – *Serpent's dream*.

SKRZYDŁÓWKA (FLUGELHORN)

Aerofony

84

1. Instrument powstał w Austrii między 1820 – 1830 r.
2. W filmie fabularnym *Orkiestra* bohaterka gra na flugelhornie *Concierto de Aranjuez* J. Rodrigo.
3. Sergiej Nakariakow (trębacz).
4. Z niem. *Flügel* (skrzydło), wiąże się z *Flügelmeister* – dowódca polowania, grający na rogu.
5. C. Baker – *Isn't It Romantic ?*

SUZAFON

Aerofony

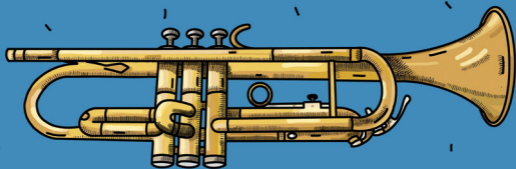
85

1. Został skonstruowany ok. 1893 r. w Stanach Zjednoczonych.
2. Suzafon w orkiestrach dętych potocznie nazywa się słoneczkiem.
3. John Phillip Sousa (pomysłodawca).
4. Od nazwiska pomysłodawcy instrumentu.
5. F. Thuillier – *Improwizacja na suzafonie*.

TRĄBKA

Aerofony

86

1. Proste trąby pochodzą z czasów prehistorycznych, ale współczesny kształt instrument uzyskał ok. 1814 r.
2. W baroku tak wysoko ceniono umiejętności trębaczy, że byli oni najlepiej opłacanymi muzykami swoich czasów.
3. Louis Armstrong (muzyk jazzowy).
4. Z dawnego niem. *trumba*, stąd też włos. *tromba*.
5. J.Haydn – *Koncert na trąbkę Es-dur cz. I*

TUBA

Aerofony

87

1. Powstała w 1835 r. według pomysłu kapelmistrza armii pruskiej.
2. Międzynarodowy Dzień Tuby obchodzony jest w pierwszy piątek maja.
3. Zdzisław Piernik (tubista).
4. Z łac. *tubus* (trąbka).
5. M. Musorgski – *Bydło z Obrazków z wystawy*.

WALTORNIA (RÓG)

Aerofony

88

1. Historia waltorni sięga czasów prehistorycznych, kiedy jako instrumentów używano rogów zwierzęcych.
2. Jeśli wyprostujemy waltornię, będzie ona miała ponad 3,5 m długości.
3. Marie-Luise Neunecker (waltornistka).
4. Z niem. *Waldhorn* (róg leśny).
5. W. A. Mozart – *Koncert Waltorniowy Es-dur*.

